De wezenlijke kenteekenen, waardoor zich het Baptisme onderscheidt van de Volks- - of Staatskerk -

UNIE VAN GEMEENTEN VAN GEDOOPTE CHRISTENEN (BAPTISTEN) IN NEDERLAND

Referaat van Prof. A. HESS, Hamburg.

De wezenlijke kenteekenen, waardoor zich het Baptisme onderscheidt van de Volks- of Staatskerk

UNIE VAN GEMEENTEN VAN GEDOOPTE CHRISTENEN (BAPTISTEN) IN NEDERLAND

Referaat van Prof. A. HESS, Hamburg.

Veroorloof mij, waarde broeders, bij mijn voordracht over „De wezenlijke kenteekenen van 't Baptisme tegenover de Land-, Staats- en Volkskerken" vooraf eene korte, persoonlijke opmerking.

Toen ik voor ongeveer acht jaren uit de Landskerk trad, enkel op grond van bewetensbezwaar, had ik mij reeds veel bezig gehouden met de vraag, welke kerk of gemeenschap het meest met de ideën des N. Testaments overeenkwam, en was daarbij steeds weer bij het Baptisme bepaald geworden, zonder nog met de Baptisten in persoonlijke aanraking te zijn geweest. Kort na mijne opname in de Baptistengemeente ontmoette ik wijlen Pastor Dammann (den gezegenden evangelieprediker), die op eenigszins ironischen toon mij vroeg: „Wel, heeft U in de Baptistengemeente uw ideaal gevonden?" Ik antwoordde: „Neen". Hij zag mij eenigszins verbluft aan. „De Baptistengemeente is geen ideaal", voer ik voort. „Zoo", sprak hij, „dan kan men U feliciteeren", en drukte mij hartelijk de hand.

Waarde broeders! Wij willen der wereld de Baptistengemeente niet aanprijzen als de ideale kerk, en ik voor mij ken ook de bekende fout der Convertaten en Renegaten, (bekeerden tot een andere gezindte, afvalligen van de kerk) om in blinde liefde voor de kerk hunner keuze alles over 't hoofd te zien en iederen geschiedkundigen maatstaf te verliezen. Maar als ik ook de strikken van 't Fanatisme des Renegatendoms zoek te vermijden, zoo moet het mij anderzijds niet verdacht maken, noch mijne uiteenzettingen van gewicht berooven, als ik de ideeën, welker erkenning

mij veel onaangenaamheid en haat op den hals haalden, met kracht van overtuiging naar voren breng, en op mijn religieuze loopbaan de energie behoud, die er toe behoort, om ze ingang te doen vinden.

Wat is onder *Baptisme* te verstaan?

Wat versta *ik* onder Baptisme?

Wij kunnen het woord in afgetrokken en vereenigden zin opvatten. Het duidt aan: de zaak des Doops, naar zijn oorspronkelijke en geschiedkundige beteekenis; waarbij echter (en dat is van niet geringe beteekenis) in acht moet worden genomen, dat bij 't Baptisme, niettegenstaande den naam, niet de leer des Doops en hare handhaving, maar veelmeer de Gemeentegedachte en daarbij de religieuze gemeenschapsgedachte en deszelfs practische verwezenlijking, de hoofdzaak zijn.

Nooit had eene christelijke gemeenschap op haar kruisweg door de geschiedenis, onder eene gebrekkige naamgeving, zooveel te lijden als de onze, en zelfs in de benaming „Anabaptist", „Wederdooper" hebben de vertegenwoordigers en historieschrijvers van het heerschende kerkendom alles weten neer te leggen, wat hen aan haat tegen elke soort van ketterij ter beschikking stond. Daarom is 't mij eene niet geringe vreugde, de overtuiging te mogen uitspreken, dat het Baptisme eigenlijk verder niets is dan consequent Evangelisme, radicaal Protestantisme; de Baptistengemeenten de voorhoede op den weg van godsdienstige hervorming op N. Testamentischen grond; de Duitsche Baptisten voor hunne natie de pioniers der groote vrijkerkelijke beweging, welke thans komende is. Triumfantelijk konden de kerkelijke historici immer beweren, dat de doopers met hunne radicale hervormingsgedachten ontijdig zijn verschenen. Maar uit ontijd zal tijd worden, als Gods tijd daar is; en tot verkondiging der waarheid en van voor haar te lijden, is elke tijd de rechte tijd. Als allen, die voor de waarheid gekruisigd werden, ontijdig gekomen waren, dan zou ook Christus ontijdig gekomen zijn, en niet „als de tijd vervuld was". Het is merkwaardig, dat tusschen de oude doopers en de Baptisten geene genealogisch

verband bestaat. Ik zie ze echter gaarne, niettegenstaande Munster. Maar er *behoeft* geen verband te zijn. De samenhang der beleden waarheid is voldoende. Ook van onze ideeën geldt het woord van Goethe:

„Het ware was reeds lang gevonden;
Heeft edele geesten zaamverbonden;
Het oude ware, grijp het aan!"

Terwijl de geschiedschrijver Heijck (Duitsche Gesch. II 594) de neiging van 't kleingeestig onderzoek, om de wortel der „wederdooperij" in de middeleeuwsche secten te ontdekken, afwijst, gaat hij voort: „De wortel van den wederdoop, (wij zeggen des doops) is veeleer te zoeken in 't lezen en bestudeeren van den Bijbel, die in handen der leeken kwam, en wel bijzonder van het N. Testament, waar Johannes volwassenen doopt. Het is ook niet één enkele zaaier, die dit Bijbelsche zaad heeft uitgestrooid; het spruitte op verschillende plaatsen ongeveer gelijktijdig uit."

Wat van dien tijd geldt, geldt eerst juist van den tegenwoordigen, en daarvan is 't beste bewijs, de gemeenschapsbeweging, waarbij de Doop der geloovigen de overhand neemt. In deze gemeenschapsbeweging geschiedt hier en daar (niet overal en op gelijke wijze) veel goeds voor 't Rijk Gods, maar in de officiëele kerken, van welke zij zich niet losmaken kunnen, kan zij slechts disorganiseerend, ontbindend werken.

Aan de grenzelooze verscheidenheid der gemeenschap met haren eeredienst van religieuze persoonlijkheden, kan alleen door een gezond, op N. Testamentischen grondslag rustend Gemeente-principe, tegenwicht geboden worden. Historisch en zielkundig is 't te verstaan, dat vele gemeenschapskringen de Baptistengemeente meer schuwen dan de kerk; want waar de eerste in staat zou zijn, ze met hare aanvoerders op te slorpen, moet de laatste ze immer op het water van 't uitwendig kerkendom met zijne schijngemeenten als oliedruppels laten rondzwemmen. Het door de kerk en hare beroepene en onberoepene vertegenwoordigers zoo

vurig, en dikwijls met kwalijk verborgen nijd, altijd weer als „Secte" gebrandmerkte Baptisme, wil toch ten slotte niets anders, dan op volstrekt nuchtere en bijbelsche wijze, datgene verwezenlijken, waarvan elke Evangelische kerk, van welken naam ook, het gewicht langzamerhand weer begint te begrijpen: de op zich zelf staande levende Gemeente, bestaande uit zelfstandige, levende leden; maar geen volmaakte gemeente met louter volmaakte menschen.

Het recht der Gemeente om te beslissen over *wat* zij gepredikt wil hebben, en door *wien*, wat door 't Liberalisme gedurig als eisch gesteld wordt, heeft in de Baptistengemeenten reeds lang zijne vervulling gevonden. Ongetwijfeld zullen ook ons persoonlijke en religieuze crisissen en afwijkingen niet gespaard blijven; en geloofsbelijdenissen zijn geen afdoende beschutting daartegen. De Bijbel laat zich nu eenmaal niet volledig in een dogma, noch het Evangelie in een Wetboek zich omzetten. Zooveel mogelijk kort en bondig geformuleerde geloofsartikelen zijn een noodwendig middel om zich uit te drukken, vooral voor degenen, die buiten staan; maar zij bieden geenszins vertrouwbare beschutting voor 't godsdienstige leven. Zij mogen niet zijn gelijk de forten om Parijs, welker kanonnen niet alleen den vijand bedreigen, maar ook 't oproer in de stad zelf; want in dien zin beteekenen geloofsbelijdenissen niets dan een getuigenis van geestelijke armoede.

De protestantsche Symbolen bestaan ook niet meer uit de onbuigzame ijzerconstructie der orthodoxe Dogmatiek uit de 16e en 17e eeuw. De begrippen zijn verweekelijkt en wat men tegenwoordig bouwt is een onvast Systeem met gummicellen. Er is slechts een middel tot blijvenden opbouw der Gemeente op den ouden bodem, en dat is: Leven uit God! Christen, wanneer gij Christus gevonden hebt! Gij hebt in den zin der Gemeente, noch op godsdienstig, noch op zedelijk gebied iets, zoolang gij Hem niet hebt, Hij niet door 't geloof in u leeft! En bedenk, ook Hij is niets, als Hij niet *dat* is, wat de Schrift van Hem zegt:

Uw Heiland, het verhoogde Hoofd Zijner gemeente!

Zoo kan wel is waar de gemeente niet in den zin van edele, liberale menschen, een kring van *Godzoekenden* zijn, maar alleen van zulken, die door Jezus hun God *gevonden hebben*. Maar als alles eerlijk toegaat, zullen de laatsten aantrekkingskracht uitoefenen op de eersten, gelijk de philosoof Paulsen een vriend werd van onzen broeder Alberts *). Mannen echter gelijk deze laatsten verzetten zich tegen elk dogmatisch juk.

Broeders, laat ons gedenken aan het groote woord, waardoor Paulus tot zijne geliefde gemeente te Philippi zijne verdraagzaamheid verklaart: „Zoovelen dan, als wij volmaakt, (d. w. z. rijpe, doelbewuste Christenen) zijn, laat ons dit gevoelen; en indien gij iets anderszins gevoelt, ook dat zal u God openbaren; doch daar wij toe gekomen zijn, laat ons daarin naar denzelfden regel wandelen; laat ons hetzelfde gevoelen" (Phil. 3). Gezindheden kan men niet vaststellen.

Zoo legt dus het Baptisme den ganschen nadruk op de levende, zelfstandige gemeente. Als wij dat heden sterker dan ooit doen uitkomen, dan gelooven wij naar de behoeften des christelijken en kerkelijken levens van onzen tijd te handelen, gelijk die zich immers ook in allerlei bepaalde hervormingsvoorstellen van de kerkelijken openbaren. Wij willen ons toch niet slechts in sectarische beginselvastheid N. Testamentisch-dogmatisch, maar ook historisch naar de behoefte van onzen tijd op de hoogte stellen. Wij willen niet den Doop der geloovigen door onderdompeling tot ons centraal dogma, en tot Schibboleth der verkiezing tot zaligheid maken; wij willen aanraking zoeken met alle kinderen Gods.

Ik voor mij zie op kerkelijk gebied slechts twee begaanbare wegen: of 't Baptisme moet zich voldoende uitbreiden, om alle Bijbelsch denkende vrijkerkelijk gezinden in zich op te nemen, of bereide er zich op voor in de toekomstige vrije kerk op te gaan, zoover deze de wezenlijke principes van het Baptisme (en

*) Wijlen Med. Dr. Alberts te Berlijn, diepe denker, streng Baptistisch.

bovenal deszelfs gemeentebegrip) erkent, en zichzelf als vrije kerk voor niet meer aanziet dan een middel tot het doel.

De idee gemeente staat hooger dan dat van kerk, en zal deze overleven. Wij laten met ons redeneeren, wij laten ons evenwel niet verkerkelijken.

Zoo ontstaat benevens de onderhouding der Alliantie, die altijd nog maar enkelen raakt en internationaal is, ook een nationaal vraagstuk, dat ons internationaal belang, noch onze algemeene gezindheid in den weg staat. Integendeel. Medewerking aan de nationale levensvragen is ons, Baptisten, eene dringende behoefte. Het Engelsche en Amerikaansche Baptisme heeft in die landen boven het Duitsche (en het Hollandsche) dit voor, dat het bijna drie eeuwen lang in de geschiedenis zijns volks ingevlochten is, terwijl wij onder het diep vernederend veroordeel lijden, een Duitsch agentschap eener rijke Engelsche- of Amerikaansche secte te zijn. Van dien schijn moeten wij ontheven worden, al moet 't ook den laatsten penning kosten, dien wij van onze bemiddelde Amerikaansche broeders ontvangen.

Het begrip Gemeente is drieërlei: Plaatselijke-, gezinsgemeente en gemeenten; deze beide gezamenlijke vormen de zichtbare, de ideale, de onzichtbare gemeente.

Bij de ontwikkeling der gemeente tot Katholieke of algemeene kerk, is de algemeenheid 't alles overheerschende brandpunt geworden. Herleving in de Katholieke- en later in de Protestantsche kerken hebben het ideale begrip van onzichtbare kerk gesterkt en zich aangematigd.

Hetzelfde geldt ook heden voor de gemeenschaps- en Alliantiebeweging. Hun liefste onderwerp is: „Het Lichaam van Christus", dat in den zin van onzichtbare kerk wordt uitgelegd. De oprichting van bijbelsche *plaatselijke* gemeenten, als verwezenlijking van, wat de idee onzichtbare kerk eigenlijk eerst wezen en leven geeft, heeft men, evenals andere N. Testamentische waarheden, nagelaten; en het nooit eindigende streven naar dit heilige als separatisme, (afscheiding)

verworpen. Thans gevoelt men in alle Protestantsche kerken zeer sterk, dat een verder gaan in deze richting het Evangelisch Christendom de zenuwen verstoort en zelfs de idee van onzichtbare kerk als een hersenschim doet verdwijnen. Hier moet elke kerkelijke hervorming 't opgeven; hier ligt het bijbelsche en het historisch recht van de corporatie der Baptisten. Als 't in eene Engelsche beschrijving der Baptistische grondstellingen heet: ter onderscheiding van de Roomsche kerk leggen wij den klemtoon op het recht van eigen oordeel in alle godsdienstige aangelegenheden en de volkomene toereikbaarheid van Gods Woord als eenige regel voor geloof en leven. In onderscheiding van de Staatskerk, (Church of England) nemen wij aan, dat de christelijke Godsdienst, „niet is van deze wereld" en daarom gansch en al buiten elke voogdijschap van den Staat moet blijven. In onderscheiding van het „gezelschap der Vrienden", (kwakers), gelooven wij aan 't blijvend bestaan van Doop en Avondmaal; ter onderscheiding van Presbyterianen, Moraviërs en de verschillende corporaties der Methodisten, leggen wij den nadruk op het uitsluitend recht van elke gemeente om zelf te beslissen over de aanstelling van predikers en ambtsdragers, over opname en uitsluiting van leden en over andere regelingen hunner eigene aangelegenheden. En als men dan in de Engelsche symboliek aldus voortgaat: „Ten slotte gelooven wij, in onderscheiding van elke soort kinderdooperij, dat de onderdompeling van geloovigen op grond hunner schulderkentenis, en belijdenis des geloofs in onzen Heer Jezus Christus, de eenige doop is, die in 't N.-Testament bevolen en door deszelfs practijk geheiligd is" — zoo is in elk geval voor deze gansche stelling tegenover alle kerken, de bijbelsche Doop het aangegeven symbool. Zoodra de leuze: „Terug tot het oude Evangelie, geleefd naar het N. Testament!" als rechtmatig wordt erkend, is de kinderdoop onhoudbaar. Niet slechts, omdat hij in 't N. T. nergens bevolen, of gelijk men, onnoozel genoeg, soms beweert, nergens *verboden* wordt, maar vooral omdat hij in tegenspraak is met den geest van 't

gansche N. Testament. Dat is zoowel logisch als theologisch correct; dat is historisch en exegetisch onbetwistbaar. De verwerping van den kinderdoop is slechts een kenmerkend teeken van den strijd, die op de gansche linie tegen de onwaarheid losbrandt, welke dient om eenvoudige zielen, die met hun gansche hart aan dat sacrament hangen, hun geluk niet te ontnemen; want waarlijk de kinderdoop is oud genoeg om in den gewonen zin des woords voor *heilig* te kunnen gelden.

Elke weigering des Doops van de zijde der ongeloovigen mogen wij ook begroeten als een stap van eerlijke overtuiging, evenals elke uittreding uit de volkskerk uit gewetensdrang, maar die ook alleen om des gewetenswil geschiedt; elke ruwe propaganda, die zelf slechts tot zieleslavernij voert wijzen wij beslist af. De Baptist is geen dissident.

De dissident kent slechts eene negative, verwoestende oplossing der christelijke vraagstukken; de Baptist lost ze bepaald positief op. Daardoor verwierven wij ons ook de genegenheid van allen in de kerk, die naar levende gemeenten verlangen, alzoo van allen, die met ernst Christen willen zijn. Toch zal elk, eerlijk denkend mensch de volgende grondbeginselen moeten erkennen:

1. Eene christelijke gemeente kan alleen ui dezulken bestaan, die waarlijk in Christus gelooven.

2. Dit geloof kan men niet overerven. Het moet op eigen overtuiging en ervaring berusten.

3. Men kan geen mensch tegen zijn wil, of buiten zijn weten (kinderdoop) tot Christen maken, ook niet door een z.g.n. sacrament.

4. De geloovigen hebben geen recht van ongeloovigen schatting te heffen voor hunne doeleinden; de Staat heeft niet de zedelijke verplichting, om voor de eene bepaalde godsdienstige gemeenschap meer te zorgen dan voor de andere.

5. De ongeloovigen hebben geen recht, de geloovigen in hunne opvatting van zalig worden te belemmeren, zoolang zij de zedelijke en maatschappelijke eischen van den Staat en de menschheid nakomen.

Zoodra men de onbetwistbaarheid dezer grondstellingen, ook van de zijde der heerschende kerken erkent zal men zien, wat er gebeurt. Men erkenne dezelve niet — en hoe kan de Staatskerk het zonder zichzelf op te geven? — evenwel is toch de waarheid onderweg. Had men in ons land werkelijk het recht zelf te beslissen, zoo zou 't in de toekomst steeds zeldzamer heeten: „Kinderdoop of Doop der geloovigen; maar daarentegen altijd meer: Doop van geloovigen, of in 't geheel geen doop!" Zoo willen wij ons dan ook den naam Baptist, dooper niet slechts voor heden, maar ook voor de toekomst laten welgevallen, want gelijk de kinderdoop het symbool van kerkelijken dwang is, geboren uit den geest des Ouden-Testaments; zoo is de Doop der geloovigen het symbool van Evangelische vrijheid, geboren uit den geest des Nieuwen Testaments.

Den naam „Baptist" ter wille van verouderde omstandigheden of om den smaad er aan verbonden los te laten, gelijk eenigen onder ons wellicht zouden goedvinden, zou niet slechts een teeken van zwakheid, maar ook van karakterloosheid zijn, en een verraad aan onze voorvechters, dewijl het opgeven van dezen naam de historisch reeds zwakke verbinding met den oorspronkelijken Doop, ook principieel zou verbreken, in stede ze vaster te knoopen, en ons te beijveren, ze aan het licht te doen treden.

Wij willen dan voor de propaganda weliswaar zeer ongeschikten en sectarisch klinkenden naam voortaan behouden en tot eere brengen; want dit is aan alle zijden rondom ons duidelijk: „Slechts met waarachtig vrome, godsdienstig en zedelijk eerlijke menschen, die een warm hart hebben, een helder hoofd, een opene hand en een vasten voet; kan zulk een onbeschrijflijk heilige zaak, als de opbouwing eener gemeente, in den zin van Christus en Zijne Apostelen, gedreven worden. Hoe meer de juiste verhouding tusschen dat, wat eene Baptistengemeente theoretisch beweert te zijn, en wat zij practisch is, gemist wordt, zal zij worden een karikatuur van 't oorspronkelijke Christendom, eene Secte.

Hoewel 't Baptisme bij wijze van spreken voor elk lid, zoowel als voor de gemeente het beginsel aanneemt, zich in leer en leven slechts volgens het N. Testament te willen ontwikkelen, en als radicaal Protestantisme ook met het principe van de Reformatie vollen ernst maakt, zoo zou 't toch een groote en gevaarlijke dwaling zijn, te meenen, dat het mogelijk is, de N. Testamentische oorspronkelijke gemeente op nieuw op te richten. Wij weten het, maar betreuren 't niet, dat mannen, die zichzelven met nadruk voor origineele christenen uitgaven en welker diepe persoonlijke vroomheid en hartstochtelijke liefde voor Gods Woord niemand in twijfel mag trekken, met 't oorspronkelijke Baptisme eene teleurstelling moesten beleven. Maar ook dezen hebben 't nog geenszins tot oprichting van oorspronkelijke oer-baptistische gemeenten gebracht. Hunne origineele gemeenten bestonden ten slotte altijd slechts uit reproducties van de oorspronkelijke Gemeente, d. w. z. de eerste gemeente, van welke we weten, dat zij eenmaal bestond; zij was daar met hare hooge idealen, ook het groote ideaal van zich-zelf, als oorspronkelijke gemeente, zooals wij die uit de H. Schrift kennen, en was daar met al de onvolmaaktheden der werkelijkheid, die ons uit de zendbrieven des N. Testaments bekend worden.

Zij was *niet* het ideaalbeeld, dat Gottfried Arnold in zijn geschrift, „De eerste Liefde", ontworpen heeft. Wij kunnen alleen de zedelijk godsdienstige gedachten der eerste gemeente weder opvatten en ze als menschen des tegenwoordigen tijds trachten uit te leven, waarbij wij altijd het eeuwig wezenlijke en niet het historisch toevallige ons zullen eigen maken. Maar wat zouden wij, wat zou God er aan hebben, als wij in ouderwetsche klein-geestigheid tot in de kleinste bijzonderheden de inrichting der eerste gemeente of eerste gemeenten, (dat reeds is een wezenlijk onderscheid) wilden nabootsen? Wij zouden toch onder deze antieke verkleeding moderne christenen blijven. Wij zouden ons ook zeer bedriegen, als wij dachten, dat de historische en exegetische wetenschap reeds

ver genoeg gevorderd was, om ook maar de vormen der oorspronkelijke gemeente-practijk, zonder meer weder te kunnen herstellen. En als zij 't kon, dan was toch in 't beste geval nog maar een oude *vorm* ontdekt, die licht tot een model zou worden, waar*achter* of liever waar*onder* zich de ondervindingen en bewustheden des nieuweren tijds niet altijd even goed bij zouden aanpassen. Overigens is de voorstelling, die menigeen van de eerste gemeente zich maakt, minder eene historische dan eene zuiver dogmatische. Kan men ook de godsdienstige, zedelijke, maatschappelijke, philosophische, huishoudelijke, burgerlijke, politische omstandigheden van dien tijd, alle toestanden, den geheelen omslag van antieke, gedeeltelijk reeds verouderde beschaving weer doen herleven, al die dingen, die de gemeente bij haar ontstaan wezenlijk mee beïnvloed hebben?

De Gemeente is een goddelijk idee, maar hare verwezenlijking voltrekt zich in de menschelijke geschiedenis. Broeders, we hebben geene droombeelden vóór ons, wij hebben er ook geen achter ons. Laten wij onze krachten, onze strijdkrachten, niet met zoodanige bemoeiïngen verspillen, onze Heer heeft ons een grootscher opdracht gegeven.

Eenige phantasten hebben in de laatste jaren de gemeenschapsbeweging en de gemeenten in verwarring gebracht, doordat zij met alle geweld de krachtige stemming, gelijk zij in de oude Gemeente voorhanden was, door godsdienstige opwekkingsmiddelen zochten te doen herleven. Gewis, eene opwekking kan niet het kenmerk van nieuw hebben, als zij niet de nabijheid des Heeren tot ervaring maakt; maar de spanning der eerste Gemeente was toch al te zeer van tijdelijken invloed afhankelijk, dan dat zij in deze kracht zou kunnen herhaald worden. Wij houden niet op te bidden: „Och, kom Heere Jezus!" maar wij wachten tot God zelf eene nieuwen drang in de geschiedenis invoert.

De groote taak van het Baptisme blijft 't niettegenstaande dat alles, om én het individu, én de gemeente weer beslist op den bodem der H. Schrift te plaatsen.

In de logische en consequente opvatting dezer taak marcheert het aan de spitse van *alle* vrijkerkelijke richtingen; maar de Protestantsche- Staats- en Volkskerken een belangrijk stuk vooruit. Waarin bestaat eigenlijk het wezenlijke kenteeken, (ik zeg, het *kenteeken*, niet de *kenteekenen*,) van 't Baptisme in onderscheiding van Volks-, Staats- en Landskerk? Het Baptisme is een nieuwerwetsche belichaming van N. Testamentische begrippen. Ik zeg opzettelijk *nieuwerwetsch*, ook als ik terugblik op de lange geschiedenis der Baptistische beweging. Als ik, wat eigenlijk niet noodig is, de doopsbeweging van vroegere tijden niet meereken en mij beperk tot datgene, wat men met het woord Baptisme aanduidt, dan zien wij van den aanvang der 17e eeuw aan, onder de Baptisten en Baptistisch gezinde mannen, de meest vooruitstrevenden van hunnen tijd, zoowel op sociaal als op politiek gebied, van John Milton tot Lloyd George. Het geschiedkundige bewijs is gemakkelijk te leveren, maar theoretisch verstaan wij deze geestesrichting 't best en gemakkelijkst in verband met haar besliste tegenstelling tegenover de katholieke Kerk, tegenover de Kerk van Wet en Hiërarchie. De grimmige tegenstand der Puriteinen tegen Rome's katholicisme en het verborgen katholicisme der Staatskerk bekomt eerst in 't Baptisme zijn echt N. Testamentischen geest, zijne duidelijke theologische gedaante en verdraagzame gezindheid, welke alleen bekwaam is, met de wapenen der onvoorwaardelijke gewetensvrijheid haar geduchte tegenstanders te treffen.

Wie weten wil, wat het Baptisme beteekent voor de geschiedenis eens volks, die leze: „Het leven van Roger Williams, den grondlegger der eerste *Amerikaansche Baptistengemeente.*

Der Christenheid moet altijd weer in herinnering worden gebracht, dat de kerk reeds sedert de tweede eeuw, (want het verderf begon niet eerst met Konstantijn, begin der vierde eeuw,) merkwaardiger wijze — als zij begon de Schriften des N. Testaments tot een Canon te vereenigen en met die des O. Testaments tot éénen Bijbel samen te voegen, — van den Geest

des N. Testaments afweek en in tegenspraak met haar heilige opdracht, de letterdienst der Wet weer oprichtte. Het historisch verloop kan hier noch geschilderd, noch opgehelderd worden. In elk geval hebben wij heden in de Christenheid het verbluffende en verbijsterende schouwspel, dat de grootste en meest invloedrijke kerk, kortweg de Katholieke, eene kerk der wet is, zoo absoluut wettisch, als noch de Tempelkerk, noch die der Synagoge ooit geweest is. Ontbreekt het bij de Katholieke kerk aan de nationale eenheid en geslotenheid der Israëlitische volkskerk, (de eenige Volkskerk, die ooit bestond of bestaan kon) zij heeft daarvoor in de plaats, de algemeenheid; en de Hoogepriester ééner natie wordt in den Paus de Hoogepriester der gansche menschheid. De Katholieke kerk, die 't zoo goed verstaat, de Volkskerk te spelen, is de vijandin der Natiën.

Nu heeft de zoogenaamde Christenheid alles weer terug, wat in 't N. Testament slechts als uitgewerkte schaduwen van de met Christus komst gegeven geestelijke gaven en krachten van 't Rijk Gods is aangeduid: de Wet (dewijl het Evangelie tot een verplichting wordt omgekeerd), de Tempel, het Altaar, het dagelijksch Offer (dewijl Christus telkens weder geofferd wordt), het Priesterschap en daarmee de Hiërarchie en 't onderscheid van geestelijkheid en leeken, het verbonden zijn van alle godsdienstige zegeningen aan bemiddelende personen, substantiën en ceremoniën; men kan niet meer geboren worden of sterven, zonder door de kerk te worden lastig gevallen; de opname in 't heiligst Verbond, het Verbond met God, (de Doop) verkrijgt gehalte en werking, niet meer door de overtuiging van den doopeling, maar door de verrichting des doopers; de geheele wereld wordt een groot „l a n d d e r b e l o f t e" waarin de zegenrijke kerk is ingetrokken, geroepen om de Kanaänieten uit te roeien, die zich niet aan haar onderwerpen. Eene verdraagzame kerk zou, zoo meent men, een tegenstrijdigheid zijn. Maar vreemd van dat alles is de oude Gemeente geweest; en tegen dat alles getuigt

het gansche N. Testament; en zonder dat alles vertrouwt zich het Baptisme uit te komen.

Van moeder, de kerk, hebben zich vele dochters losgemaakt, maar meer of minder dragen zij alle de teekenen harer afstamming aan het lichaam en in de physionomie. Trouwens, zij reformeerden en noemden zich daarnaar, zij protesteerden en namen de benaming, hun door de moeder hoonend gegeven, als eernaam moedig aan, en noemden zich Protestanten. Nationale beroeringen en hooghartigheid eischten hun recht en bewerkten scheidingen van de moeder, als zij 't niet kon of durfde verhinderen. Zoo ontstond een Gallische kerk, en zoo *is* ook eene Engelsche ontstaan. In Duitschland is 't aan een 30-jarigen oorlog te wijten, dat men zich thans in 't Buitenland en in Rome verwondert, Duitschland als eene vrije natie te zien. Duitschland is heden nog het land met de vele Landskerken en kerkjes onder het stroo- en nooddak van 's lands kerkbestuur en immer weer met nieuw stroo hersteld, Duitschland, het land der groote theologen en der groote kerkelijke ellende, het sterke groote Duitschland, dat honderd Ultramontanen en honderd Sociaaldemocraten in den Rijksdag verdragen kan. Christusverloochenaars op den kansel, maar niet één Baptist als onderwijzer aan de volksschool, misschien met uitzondering der vrije Hanzesteden. Nog steeds regeert de moeder met hare dochters. Wil de Baptisten-gemeente niet meer zijn dan slechts de jongste onder haar, die jongere zuster, die nog geen borsten heeft? (Hoogl. 8 : 8).

Wanneer zal 't eens gelukken, het laatste Katholieke zuurdeeg ook uit eigen gemeenten te verwijderen en feest te houden in de ongezuurde brooden der rein Evangelische oprechtheid en waarheid? (I Cor. 5 : 8). Wie is onze moeder? — Jeruzalem, dat boven is, de vrije behoort onze moeder te zijn. De gemeente wordt, gelijk de Christus, uit de maagd geboren (Openb. 12).

Van de Roomsche Inquisitie tot aan de Gereformeerde Commissie, die onder Zwingli doopers verdronk, en het goedvinden der Wittenberger theologen voor de Protestantsche overheid, die de doopers liet ver-

branden, onder welk besluit Luther zijn „Goedgekeurd" schreef (Sic mihi Luthero placet), en van daar tot aan de Luthersche pastoren, die nog in de vorige eeuw eerlijke Baptistenfamilies en kinderen van Baptisten door de politie naar de doopvont lieten sleepen, en tot aan de kerkelijk beïnfluënceerde Fanatiekers, die overigens voor den godsdienst onverschillig, heden nog den man minachten, die zijne kinderen niet laat doopen of zichzelf wellicht laat „wederdoopen"; voert eene rechte lijn, die uitgaat van het misbruikte Schriftwoord des Ouden Verbonds: „Gij zult de Kanaänieten ganschelijk verbannen gelijk u de Heere uw God geboden heeft" (Deut. 20 : 17).

De wortel des verderfs van het Munstersche rot lag niet daarin, dat zij doopers waren, maar daarin, dat zij in verbinding met eschatologische dwalingen, door zware vervolging aangestookt, de Oud-Testamentische verbanningsformule ook voor Gods gemeente als verplichtend aanzagen; een waan, dien zij met hunne kerkelijke tegenstanders gemeen hadden. Eigenlijk zijn er slechts twee volledig uitgedrukte tegenstellingen onder de christelijke typen: de Katholieke en de Baptistische. Daarom is ook voor het Katholicisme, alsook voor elken afvallige daarvan, de dooper, de Baptist, *de* vijand. Moge het altijd zoo zijn! Niettegenstaande dat zijn alle geloovigen in de kerken onze broeders; maar de Baptistengemeente kan niet de zuster der kerk zijn. Zulk eene Alliantie is ondenkbaar. Niemand kan aan het verschrikkelijke feit iets veranderen, en dit historische document kan geen kerkelijke Overheid vernietigen, dat de heidensche regeering van 't Romeinsche Rijk niet zoovele Christenen heeft vermoord, als de christelijke kerken onkerkelijke belijders van Christus. Maar zij konden zich daarbij slechts op Mozes en de Wet, niet op Jezus en het Evangelie beroepen.

Men kan niet dikwijls genoeg ook in onze eigene gemeenten er op wijzen, zoodra op kerkelijk of christelijk gebied, iemand tot rechtvaardiging zijner grondslagen en praktijken geen N. Testamentisch Woord

weet aan te voeren, maar met teksten uit 't O. Testament en woorden van Kerkvaders zich moet behelpen, vertrouw hem niet! Neem 't O. Testament aan als Gods Woord, maar vertrouw zulke uitleggers niet, hun zaak, hun doel deugt niet, al mogen ze ook overigens goede menschen, en lieve Christenen zijn. Zij maken 't woord des Heeren Jezus op zich toepasselijk, dat Hij tot zijne jongeren sprak bij gelegenheid, dat zij vuur van den hemel wilden afbidden, gelijk Elia, de man des Ouden Verbonds: *„Gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt!“* Zoo stond reeds de dooper Hubmaijer, blijkens zijn godgeleerde twisten met Zwingli, op eene overwegend Evangelische hoogte, en dit geval is typisch gebleven. Maar 't doet er niet toe, de dooper werd verbrand!!

Het grootste gevaar wel is waar, dat ons heden bedreigt, bestaat niet in de vervolging; heeft ook nooit daarin bestaan. Ons gevaar ontstaat uit onszelven, als wij onze grondbeginselen, onzen God en onszelf ontrouw worden. Het hoofdgevaar voor onze gemeenschap ligt immer daarin, dat wij ook een kerk worden. Onze ontwikkeling moge ook niet zijn: van secte tot Kerk, want dat zou slechts moeten heeten van een kleine secte tot een groote worden; want alle kerken zijn groote secten en alle secten zijn kleine kerken. Onze ontwikkeling *moet* slechts deze richting nemen: dieper indringen in 't waarachtig levendig Evangelisch gemeenteleven; in de gemeente alle leden in levend onderling verband, en evenzoo alle gemeenten met elkander. Aan dat laatste ontbreekt het ons nog zoo veel. Het Baptisme moet m. i. meer als gemeenschap optreden. Men mag het geheel noemen, zooals men wil, Bond of Gemeenschap, Unie of Baptisme. Men mag 't ook Vrije kerk noemen, maar toch ligt daar in dat woord te veel en te weinig tegelijk; en wellicht zal dat woord in de toekomst ook nog eenmaal een hindernis bevonden worden. De richting, die wij nemen, zal ook in de wijze, waarop wij onze Vergaderplaatsen bouwen, hare symbolische uitdrukking vinden. Zal ons normaal bouwkundig symbool de

Kerk of het Huis der Gemeente zijn? Brengt onze godsdienst waarlijk in beoefening, wat wij beweren te zijn?

Ook Bijbelsch formalisme zal spoedig in kerkelijk gebruik overgaan. Alleen dat diep doordrongen zijn van de gemeente-idee en de persoonlijke verantwoordelijkheid van ieder lid voor God kan ons het smalle pad steeds weer doen erkennen, waarop de Gemeente Gods door de puinhoopen der kerkgeschiedenis haren weg voleindt. Geen, met alle menschelijk werk noodwendig verbonden onvolmaaktheid, behoort ons aan ons hemelsch doel te ontrukken, zoo min ooit een goed Patriot door de gezonkenheid zijner natie aan de bestemming van zijn Vaderland twijfelt. Wat Gottl. Fichte in zijne rede aan de Duitsche Natie van de *politieke* gemeente zegt, geldt nog meer van de Bijbelsche: „Ik zie in den geest, van welke deze rede een uitvloeisel is, de doorelkander vergroeide éénheid, in welke geen lid het noodlot van een ander lid voor een hem vreemd noodlot houdt; die ontstaan zal en ontstaan moet, indien wij niet gansch en al te gronde zullen gaan — en ik zie deze éénheid als reeds ontstaande voleind en tegenwoordig daar zijnde.“ In dien zin zijn ook wij algemeen en ideaal — toegerust als medearbeiders aan den opbouw van 't mystieke Lichaam van Christus, met de meest denkbaar geschikte middelen en 't minst denkbaar kerkelijk apparaat. Wij haten en veroordeelen valsche theoriën en systemen, *niet* de buiten hunne schuld daarin opgegroeide en gebondene menschen. De Baptist is steeds een trouwe Alliantieman geweest. Waar menschen gezind zijn, gelijk Jezus Christus, zoeken wij elke kerkelijke stelling te verstaan en erkennen zelfs buiten kerken en gemeenschappen veel onbewust christendom. Onze grootste vijanden zijn dikwijls degenen, die weten, dat wij 't recht hebben, maar zich onder den druk der omstandigheden niet durven te verklaren. Zij verbergen zich dan onder 't afdak van het historische, en onze „onhistorische zin“ moet ons tegenover alles als secte verwerpelijk doen zijn. En toch kunnen refor-

maties er nooit komen, als er geen menschen zijn, die den moed hebben met het „historisch gewordene" te breken.

„Es erben sich Gezetz und Recht wie eine ew'ge [Krankheid fort
Vernunft wird Unsinn, Wohltat Plage.
Weh dir, dasz du ein Enkel bist."

Verkeeren ook wij zelf niet in gevaar, zoodra wij een eigene geschiedenis hebben, ook met het historisch gewordene al te teeder om te gaan? Zijn wij niet wellicht reeds zelf gevoelig juist in die dingen, waarin wij kerkelijk zijn? Waarom zijn wij zoo weinig populair? Bezit het Duitsche Baptisme in zijnen tegenwoordigen toestand draagkracht genoeg om origineele, sterke, vrome persoonlijkheden te kunnen uitstaan? Trekt het de zulken aan, of stoot het hen af? Of drijven wij alreeds mede een naamroem? Daardoor ontstaat wel is waar een interessante, maar ten slotte toch onvruchtbare christelijke vertooning. Is 't verwijt van modelchristendom welverdiend? Hebben wij 't minstens verstaan, de deelname te wekken van andere godsdienstiggezinde kringen? Geldt gebrek aan beschaving als aanbeveling? Is 't ons gelukt, een voor onze beginselen bezield geslacht uit ons eigen midden op te voeden? Waar zijn de jonge mannen, die onze ideeën verstandelijk verwerken? Betracht onze eigene jeugd het als een kerkelijke dwang, of als een weldaad, een voorrecht, om tot de gemeente te behooren? Mag men vrij over onze gebreken spreken? Kan men overal bij ons niet slechts „de Waarheid", maar ook „*Waarheden*" hooren? Zullen wij den moed hebben, totaal te breken met Oud-Testamentische en kerkelijke instellingen, die wij uit de verschillende kerken van Duitschland en Engeland hebben meegebracht, waaronder het uit Engeland ingevoerde Oud-Testamentische Sabbatsmandaat? Zullen wij werkelijk nog eens zoover komen, dat wij den Zondag alleen nog uit liefde tot onzen God en tot ons volk waarachtig geestelijk en zalig vieren?

Doch genoeg! Hoe heet het van de eerste gemeente? „Zij had genade bij het gansche volk" (Handel. 2 : 47). Zal die reusachtige populairiteit der vroegere „doopers" nog eens wederkeeren in Duitschland, Oostenrijk, Zwitserland? (Nederland?) Toont ons in Europa Hongarijë niet wat voor een toekomst het Baptisme zou kunnen hebben? Kunnen wij niet minstens zoover komen als onze wakkere broeders in Zweden? Wij moeten ons als gemeente Gods natuurlijk niet door politieke, nationale, sociale bewegingen laten beheerschen, maar wij moeten ook niet in geestelijken hoogmoed in onafzienbare hoogte daar*boven* zweven. Wij moeten *in* dezelve staan, als eene rots met een vuurtoren midden in de zee, als dezulken, die aan de hand des Heeren Jezus op de golven kunnen wandelen, als de bemanning van een schip, waarvan Hij Stuurman is. *In* de wereld, maar niet *van* de wereld! „Een stad op een berg gelegen, kan niet verborgen zijn".

Waarlijk op eene gevaarlijke, hellende vlakte mogen wij ons niet laten schuiven. Wij moeten de verzoeking om eene Volkskerk te willen worden, wederstaan. Met den naam van Volkskerk zoekt men thans de z.g.n. Evangelische kerk te redden, maar waar is het „*Volk*", waarop men rekenen kan? Wil men het gansche volk, in massa, gelijk het daar is, dan moet men zooveel dogmatische en moralistische teugelloosheid toelaten, dat niets christelijks, en allerminst christelijke vrijheid overblijft.

Klaarder en beter is de weg, die Richard Rothe reeds voor 75 jaar scherpzinnig en profetisch voorgesteld heeft: het opgaan van de kerk in den Staat. De Staat evenwel is eene zedelijke inrichting, ook onder 't Christendom. Als zoodanig achten wij hem ook dan, als hij ons vervolgt. De Staat zal, indien ook wellicht in latere toekomst, nadat hij zijn taak duidelijk begrepen heeft, geene kerk meer naast zich en in zich dulden kunnen. Duitsche vrijkerken zullen komen, waaronder misschien ééne groote met onszelf of met onze toejuiching. Maar dat zullen slechts provisioneele vormen zijn. Alleen de *Gemeente Gods*, als een zuiver

geestelijke en daarom geestige macht, zal de Staat *kunnen* verdragen en *moeten* verdragen. Als hij 't wil, zoo zal 't goed zijn voor hem zelf, en zoo niet, zal 't voor hem niet goed en voor de verlosten des Heeren wellicht nog beter zijn. De Christelijke gemeente met haar leven uit God, zal alle Staatskundige en kerkelijke vormen overleven. Zij staat met hare geestelijke macht ook buiten alle concurrentie, want zij wil slechts dienen, maar over niemand en niets heerschen. Haar koninkrijk is niet van deze wereld. Haar heerschappij zal komen, als de wereld niet meer zal zijn.

Maar laat nu de Gemeente ook altijd volkomener datgene worden, waartoe God haar heeft verordend: de voortzetting van het leven des Heeren Jezus, in de gestalte eener met Zijnen Geest vervulde corporatie van wedergeborene menschen. Een Gemeente, die geen z.g.n. „geestelijken" noodig heeft, omdat bij haar de voorwaarde, om er bij te behooren ware geestelijkheid is. Een Gemeente, die geene andere ambten noodig heeft, dan alleen die des Nieuwen Testaments. Een Gemeente, waarin het vrouwenvraagstuk in haar midden en in huis opgelost is, want zij kent wel is waar een wezensonderscheid, maar geen onderscheid in waarde, tusschen man en vrouw. Reeds lang heeft de vrouw haarstemrecht in de Baptisten-gemeenten. Een Gemeente die ook de oplossing van 't sociale vraagstuk niets in den weg zal leggen, want zij leeft in de liefde, die zich niet verblijdt in de ongerechtigheid, maar in de waarheid. (1 Cor. 13:6). Een Gemeente, die de formule „Troon en Altaar" niet kent, die echter evenmin tronen omstooten als oprichten wil; want voor haar is alle macht van God (Rom. 13:1). Een Gemeente, die nog leven kan, ook als alle z.g.n. godshuizen verbrand zijn, want er is maar één Huis Gods, en dat zijn wij (Hebr. 3:6). Een Gemeente, welker Hoogepriester en Altaar in den Hemel is, welke alles, wat niet uit 't geloof is, zonde is, ook Doop en Avondmaal; een Gemeente van „godgeleerden", die ook niet de radicaalste godgeleerden, noch ook 't onderzoek der geleerdheid in 't algemeen te vreezen, of te

veroordeelen heeft; want zij heeft de belofte dat alle wetenschap vergankelijk stukwerk, maar geloof, hoop en liefde blijvende goederen zijn. Een Gemeente, die als middelpunt harer belijdenis niet, gelijk de Katholieke kerk zichzelve, maar Christus heeft. Een Gemeente, die niemand behoeft te vervolgen, omdat niemand haar wezenlijk schaden kan; want wie is het, die u kwaad doen zal, zoo gij navolgers zijt van het goede? (I Petr. 3 : 13) die echter, als geen andere, den zegen der vervolging kent. Wij wreken het vergoten bloed der doopsgezinden eenvoudig door ons Baptistisch bestaan. Wij wreken degenen, die de Kerk verdronken heeft, door zelf in 't water in te gaan. Wij wreken de verbranden, door altijd weer een vuur aan te steken op de aarde. Laat ons maar steeds naar een rein hart en groote gedachten streven. Ook voor ons geldt het woord van den wereldwijzen dichter-koning: „Groote gedachten en een rein hart, dat zijn de zaken, die wij van God moeten bidden." Maar ook hierin zijn wij beslist: Wij hebben niet den geringsten grond, om van ons zelf en van onze Gemeenten groote gedachten te hebben, maar wij willen een groot denkbeeld hebben van onzen God, van Zijn Gemeente en van de geschiedkundige stelling en godsdienstige roeping van het Baptisme. Daarbij willen wij de oorzaak van minder goed gevolg in ons Vaderland, niet alleen zoeken in de historische omstandigheden, of in het onverstand en den boozen wil onzer tegenstanders; ook niet zonder meer op den duivel schuiven, maar in den afstand der Baptistische werkelijkheid van 't Baptistisch ideaal. Wij kunnen dezen afstand noch met geweld opheffen, noch bedrieglijk overbruggen, maar wij kunnen hem verkorten door onvertraagden arbeid.

Die zu dem Bau der Ewigkeiten
Zwar Sandkorn nur am Sandkorn reicht,
Doch von der groszen Schuld der Zeiten
Minuten, Tage, Jahre streicht. (Schiller)

Wij zoeken persoonlijke en gemeenschappelijke schuld

bij ons zelf. Maar toch staan wij daar, waar ons God geplaatst heeft, en niet naar menschelijke willekeur.

Als wij bedenken, dat de drager des H. Geestes niet de letter is, maar de Gemeente, waarin het Woord Gods leeft, dan weten wij, waar elke reformatie der Gemeente moet aanvangen, die zich op Gods Woord beroemt en bouwt. Onlangs las ik voor eene Synagoge de spreuk: „Weet, voor wiens aangezicht gij staat!" Ja broeders, laat het Huis Gods vol zijn van de tegenwoordigheid des Heeren!

Voor eenige jaren ging ik met een schare Hessische broeders op den Wartburg. Voor den burg bleven wij staan en daar bruischte uit de kelen der „ketters" het lied van Luther over de toppen der oude eiken:

„Ein feste Burg ist unser Gott.
Ein gute Wehr und Waffen!"

Wij eerden daarmee niet alleen den grooten God, maar ook den grooten mensch, die als hij thans leefde, ons zou verstaan.

En zoo niet? Wat hij zong, dat blijkt toch waar, want het is uit het Woord genomen, dat hij, beschut door die oude, vaste muren, in onze moedertaal overbracht.

Of het Baptisme dat is, wat wij er ons van voorstellen, dat zullen de omwentelingen der toekomst toonen. Die zullen de kerken vernietigen. Ook wij verlangen naar „de Stad zonder Kerk." Zal het Baptisme dan ook tegronde gaan, dan is 't zulks waardig, en 't heeft dan bewezen, dat het ook slechts eene Secte en in 't beste geval een kerk was.

Haulerwijk. Vertaald door: K. KUIPERS.
